

Падсумоўваючы, адзначым што гуманітарная адукацыя валодае моцным патэнцыялам, які дазваляе нам падрыхтаваць спецыялістаў для сучаснасці і для будучыні. Змяняецца свет і грамадства, а ў след за імі змяняецца і хвароба. Сучаснаму ўрачу неабодна разумець па якім законам ідуць змены, каб ведаць як спраўляцца з хваробай. Крэатыўнасць і мабільнасць мыслення, уменне прымаць рашэнні і выконваць свае прафесійныя абавязкі якасна закладваецца на занятках па дысцыплінам сацыяльна-гуманітарнага блоку.

Літаратура:

1. Кулак, Н.И. Развитие диалектического материализма Г.В. Плеханова в советский период // *Международный научный журнал Научные вестн.* 2019. №9(14). С. 65-71.
2. Лубинский И.И. Становление дачного движения в БССР как нового славянского феномена // *Менталитет славян и интеграционные процессы: история, современность, перспективы: материалы XI Международной научной конференции, Гомель, 23-24 мая 2019 года.* Гомель : ГГТУ, 2019. С.215
3. Познякова, О.Л. Методологический потенциал драмы в социально-философском исследовании // *Научные труды Республиканского института высшей школы. Философско-гуманитарные науки. Сборник научных статей. Выпуск 18.* Минск: РИВШ, 2019. С. 407-414.
4. Поляк Н.А. Рэлігіязнаўства і гісторыя рэлігіі ў сацыяльна-гуманітарнай адукацыі ваенных медыкаў // *Тезисы докладов Международной военно-научной конф. «Проблемы обеспечения военной безопасности государство в современных условиях».* Минск ВАРБ, 2019. С 537.
5. Тетёркин А. О злоупотреблении категориями «инструментализация» и «объективация» в публичном пространстве // *Философские категориальные структуры в научном познании. Сб. тезисов между-нар. науч. конф., г. Минск, 20 мая 2019 г. / Ин-т философии НАН Беларуси.* Минск : Право и экономика, 2019. С. 62.

УДК 377.1

*Якимович Тетяна, канд. пед. наук, ст. н. сп.,
доцент кафедры теории і методики технологічної освіти,
креслення та комп'ютерної графіки,
ВСП «Львівський навчально-науковий центр професійної освіти»
НПУ імені М.П.Драгоманова
Копельчак Михайло, канд. пед. наук, ст. н. сп.,
директор ВСП «Львівський навчально-науковий центр професійної освіти»
НПУ імені М.П.Драгоманова, Львів, Україна*

МЕТОДИКА ТА РЕЗУЛЬТАТИ ВНУТРІШНЬОГО МОНІТОРИНГУ ОСВІТНЬОГО ПРОЕКТУ СТВОРЕННЯ ЦЕНТРУ ВІТРАЖНОГО МИСТЕЦТВА

Мета статті полягає в обґрунтуванні методики та алгоритму внутрішнього моніторингу проекту. Представлено результати моніторингу освітнього проекту, який передбачв розроблення освітньої програми підготовки майбутніх вітражників. Виділено спрямовуючих дій щодо реалізації проекту: дестабілізаційний, орієнтаційний, організаційний та результативний етапи моніторингу. Здійснено складання програми, добір інструментарію для проведення моніторингу. На результативному етапі представлено якісні й кількісні зміни, напрями подальшого розвитку проекту, який відбувається за

допомогою спрямованого впливу на досягнення мети освітнього проекту. Представлена комплексна кількісна оцінка якості виконання проекту.

Ключові слова: внутрішній моніторинг, методика моніторингу, алгоритм моніторингу, освітній проект, вітражне мистецтво.

Yakymovych Tetiana, PhD (Pedagogical Sciences), Senior Lecturer, Associate Professor of the Department of Theory and Methodology of Technological Education, drawings and computer graphics

Kopelchak Mykhaylo, PhD (Pedagogical Sciences), Senior scient. lecturer, Director of the Separate Structural Unit «Lviv Educational and Scientific Center of Vocational Education» of the M.P. Drahomanov National Pedagogical University, Lviv, Ukraine

METHODS AND RESULTS OF INTERNAL MONITORING OF THE EDUCATION PROJECT OF CREATING A STAINED GLASS ARTWORK CENTRE

The purpose of the article is to substantiate the methodology and algorithm of internal monitoring of the project. The results of the monitoring of the educational project, which envisaged the development of an educational program for the preparation of future stained-glass windows, are presented. Guided actions for the implementation of the project are highlighted: destabilization, orientation, organizational and effective stages of monitoring. The program was compiled and the tools for monitoring were selected. The qualitative and quantitative changes, directions of further development of the project are presented at the resultant stage, which takes place with the help of a directed influence on the achievement of the goal of the educational project. A comprehensive quantitative assessment of the quality of project implementation is presented.

Keywords: internal monitoring, monitoring methodology, monitoring algorithm, educational project, stained glass art.

Постановка проблеми. Серед художніх технік, які використовуються в Україні для естетизації побуту та духовної діяльності, найменш дослідженим є вітражне мистецтво. В Україні склались традиції виготовлення скла, які мали локальні особливості, зокрема у західних регіонах. Сьогодні мистецтво вітражу стало формою індивідуальної творчості. У цьому контексті у віражному мистецтві відбулась якісна переорієнтація з типового виробництва на виготовлення унікальних виробів, на які є великий попит. Відповідно виникла потреба у фахівцях цього фаху серед різних категорій населення (від допрофесійної підготовки учнів загальноосвітніх шкіл до людей літнього віку).

Тому у контексті проблеми було здійснено моніторинг освітнього проекту, який передбачає розроблення освітньої програми підготовки майбутніх вітражників.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вченими досліджуються широкий спектр методологічних, теоретичних і практичних проблем взаємодії суб'єктів управління професійною (професійно-технічною) освітою (Г. Єльнікова, Т. Борова, О. Касьянова, Г. Полякова [1]). Аналізуються сучасні підходи науковців до розуміння взаємодії як міждисциплінарної категорії, обґрунтовуються механізми взаємодії суб'єктів управління професійно-

технічною освітою, культурологічні засади управлінської діяльності, науково-методичні аспекти підготовки до взаємодії суб'єктів управління, основні аспекти розвитку соціального партнерства як форми взаємодії суб'єктів управління (В. Болгаріна, В. Григор'єва, Г. Єльнікова, В. Свистун, П. Семенов, Т. Чернова [2]).

Мета статті: обґрунтувати методику та розробити алгоритм внутрішнього моніторингу освітнього проекту.

Виклад основного матеріалу. Під моніторингом розуміємо комплекс процедур по спостереженню, поточному оцінюванню перетворень керованого об'єкта й спрямуванню цих перетворень на досягнення заданих параметрів розвитку об'єкта (наприклад, освітнього проекту) [1]. Моніторинг здійснювався експертами з внутрішнього моніторингу (М. Копельчак, Т. Якимович) як інформаційно-регулятивний супровід проекту щодо створення центру вітражного мистецтва на базі ДНЗ «Львівське ВПХУ» для збереження та розвитку культурної спадщини українського вітражу. Місія проекту – відкрити новий етап розвитку Львівської вітражної школи, а також збереження мистецького надбання Львова на локальному рівні, та України на національному рівні. Метою проекту «Створення центру вітражного мистецтва на базі ДНЗ «Львівське ВПХУ» для збереження та розвитку культурної спадщини українського вітражу», який виконувався з (08.08 – 08.11.2019 р) полягає в удосконаленні професійної підготовки у відповідності з вимогами сьогодення, модернізації обладнання існуючої бази підготовки, впровадження сучасних технологій і матеріалів.

У процесі моніторингу проекту звертаємося до синергетичного підходу. З позиції синергетики виділяють такі етапи спрямовуючих дій щодо реалізації проекту: дестабілізаційний, орієнтаційний (дисипативний та кооперативний підетапи), організаційний та результативний [2, с. 22]. Кожний етап характеризується певними процесами, які приводять до успішного результату.

На дестабілізаційному етапі відбуваються процеси флуктуації різного напрямку та різної сили дії. Це здійснюється різними активаторами: ініціаторами, ідеями, наказами, розпорядженнями, розкладом реальних обставин. Різнопланові дії активаторів впливають на стабільні зв'язки системи. Результатом є «розхитування» системи, її повна дестабілізація.

На орієнтаційному етапі відбуваються біфуркаційні процеси. Ці процеси мають два підрівні: дисипативний та кооперативний. На дисипативному підрівні відбувається розрив зв'язків і «відсіювання» окремих складових системи. Результатом цього процесу є розпад структури і «розсіювання» матеріалу (складових). На кооперативному підрівні починають встановлюватися окремі зв'язки спільної дії, визначається рівнодіюча зовнішніх і внутрішніх впливів. Виникають ділянки спрямованої дії. Результатом є новоутворення, орієнтація

системи на конкретний напрямок розвитку. Це виявляється у кооперації дій з вироблення реалістичної мети, яка враховує збуджуючі напрями всіх існуючих впливів, що діють на систему.

Організаційний етап характеризується певною стабілізацією. На цьому етапі здійснюються упорядковані (спрямовані) дії. Виникає багато таких точок, в яких різнопланові різноспрямовані впливи перетинаються. Це досягається встановленням когерентних зв'язків і усвідомленням єдиної «платформи» дії. Спільно виробляються моделі діяльності (моделі взаєморозуміння), які мають дві складові: формалізовані зовнішні вимоги та формалізовані внутрішні потреби, що спрямовані на досягнення рівня домагань в межах усвідомлених зовнішніх вимог. Результатом є упорядкування методів, способів дії, послідовності їх виконання для досягнення конкретної мети. З метою попередження переходу утворюючих дій у руйнуючі, процес здійснення супроводжується поточним самоаналізом та самокоригуванням на основі проміжних вимірів та оцінювання. Таким чином здійснюється спрямований самовплив, що забезпечується передачею повноважень контролю за процесом виконавцю.

На результативному етапі фіксуються якісні й кількісні зміни, усвідомлюються напрями подальшого розвитку проекту, який відбувається за допомогою спрямованого впливу на досягнення своєї мети.

Поточне відслідкування процесу з самоаналізом і самокоригуванням здійснювалось за наступним алгоритмом:

1. Формування мети і завдань моніторингу.
2. Складання програми, добір інструментарію для проведення моніторингу (цілеспрямований вибір анкет, тестів, методик, карт спостережень тощо).
3. Організація дослідження (складання плану, визначення терміна проведення і реалізація дослідження у спланованому режимі).
4. Проведення спостережень, збір даних та результатів виконання етапів проекту за обраними методиками.
5. Оброблення та аналіз даних (за допомогою методів математичної статистики та описове пояснення).
6. На основі інтерпретованих даних вироблення рекомендацій для вдосконалення проекту.
7. Корекція – внесення певних змін під час реалізації проекту на основі запропонованих рекомендацій.
8. Контроль – фіксування правильного виконання вироблених рекомендацій.

Формування мети і завдань моніторингу.

На наступному етапі здійснювалось складання програми, добір інструментарію для проведення моніторингу.

Внутрішній моніторинг проводився шляхом збору, систематизації та аналізу фактичних даних щодо стану реалізації проекту. Програма процедури моніторингу передбачала спостереження, вимірювання, вироблення на цій основі уявлень про стан реалізації проекту, супроводжуюче відслідковування з поточною регуляцією, подальшим прогнозуванням та надання рекомендацій.

Оцінювання здійснювалось на основі кваліметричного підходу, який передбачає кількісний опис якості предметів або процесів, даючи кількісну оцінку якості. Ступінь проявлення кожного критерію визначалася трьома параметрами: норма (відповідає нормі), нижче норми (не відповідає нормі), вище норми (відповідає нормі з відмінним виконанням). З методів експертних оцінок ми вибрали метод рейтингу (метод оціночної класифікації) і метод бальних оцінок. Ця методика описана у рекомендаціях [3; 4].

Крім абсолютного показника P_i , кожна проста або складна властивість може характеризуватися і відносним показником K_i . Відносний показник (оцінка) визначається зіставленням абсолютного показника P_i з еталонним (базовим) абсолютним показником E_T , що відображає змінюваний у часі рівень:

$$K_i = f(P_i, P_i E_T)$$

Величина $P_i E_T$ вибирається з урахуванням запланованих результатів проекту. Оцінка – відносна:

- не задовольняє нормі – 0,00
- задовольняє нормі нижче, ніж на 50% – 0,25
- задовольняє нормі на 50% – 0,50
- задовольняє нормі вище, ніж на 50% – 0,75
- задовольняє нормі на 100% – 1,00

3. Організація дослідження (складання плану, визначення терміна проведення і реалізація дослідження у спланованому режимі).

Моніторинг реалізації проекту передбачав комплекс заходів щодо постійного і безперервного аналізу інформації про стан реалізації для здійснення контролю відповідності запланованих витрат, результатів, плану реалізації проекту фактичним даним з метою вчасного виявлення відхилень від плану та ефективного управління впровадженням проекту. зокрема оцінювалися підготовчий етап, інформаційна кампанія, презентація, навчально-практичні заходи.

4. Збір даних, проведення спостережень за обраними методиками.

Дослідження якості виконання проекту проводився за індикаторами ефективної діяльності, які згруповані за такими показниками:

- управління проектом
- якісний склад учасників;
- професійна компетентність педагогічних працівників;
- матеріально-технічна база і комплексно-методичне забезпечення підготовки;

- ефективність навчання та рівень досягнень учнів з освоєння віражної справи;
- ефективність проведення занять у рамках освітньої програми;
- представлення результатів досягнень учнів з освоєння віражної справи.

Оброблення та аналіз даних (за допомогою методів математичної статистики, кореляційного або факторного аналізу, а також передбачає описове пояснення).

Під час моніторингу здійснено якісний аналіз проекту «Створення центру вітражного мистецтва на базі ДНЗ «Львівське ВПХУ» для збереження та розвитку культурної спадщини українського вітражу». У процесі виконання проекту відзначено:

- підтвердилася унікальність та висока культурна цінність проекту (виступи фахівців на конференції та відкритті виставки);
- відзначимо що, до числа виконавців проекту додатково були залучені викладачі-спеціалісти, які мають значний досвід у галузі підготовки фахівців віражного мистецтва. Кількість виконавців кожного з етапів робочого плану була збільшена шляхом залучення інших працівників закладу освіти на основі внутрішнього наказу керівництва, але визначено, хто саме відповідальний за проведення конкретного етапу або заходу (результати спостережень та ознайомлення з розпорядженнями керівництва ДНЗ «Львівське ВПХУ»);
- кількість залучених осіб обґрунтована розширенням контингенту учасників проекту (учні 7-8 класів, студенти ЗВО);
- робочий план проекту конкретизувався та уточнювався під час реалізації (робочі наради);
- план освітньої програми відповідає головному завданню - допрофесійній підготовці (публікація програми);
- питання фінансування, витрати, які передбачені завданнями проекту є обґрунтованими і підтвердженими документально;
- під час реалізації залучені визнані майстри віражного промислу, знавці та професійні митці (програма конференції та виступи на відкритті виставки);
- у проекті додатково до запланованих груп навчання віражної справи (учнів 8-9 класів, 60 чол.) були задіяні учні 7 та 10 класів, студенти ЗВО та дорослі слухачі, які виявили зацікавлення віражною справою (загальна кількість 48 осіб). Тому рекомендовано збільшити кількість груп, та диференціювати за віком.
- витрата на розповсюдження інформації у ЗМІ є недостатньою, що зумовило труднощі у популяризації проекту. Рекомендовано укладання угод на поширення інформації не лише на регіональному, а й на загальноукраїнському рівні;

• з огляду на контент освітньої програми, вона є цікавою для широкої аудиторії та буде користуватися попитом не лише під час допрофесійної підготовки у закладах освіти художнього профілю, а й під час підготовки інших категорій слухачів (студентів ВЗО, дорослого населення). Рекомендовано збільшення тиражу та всеукраїнська бібліотечна розсилка.

Координатор проекту (І.Голуб) та креативний директор (Х.Семанів) здобули додатковий досвід реалізації проектів шляхом участі тренінгу з проектною діяльністю.

Важливим є результатом реалізації проекту є гнучкість освітньої програми та її пристосування до потреб конкретного закладу освіти.

Навчально-практичні заходи прописані конкретно.

Запланований майстер-клас «Розпис та холодна обробка скла» за змістом відповідає запиту Львівської міської ради, щодо підготовки учасники літнього віку (15 осіб), хоча кількість потенційних бажаючих була більшою;

Терміни проведення заходів відповідають запланованим.

Заходи спрямовані на усунення можливих ризиків проекту (гнучке планування заходів; процедури закупівель та вибір найбільш прийнятної пропозиції; чіткий розподіл завдань між членами команди; запрошення цільових груп; популяризація через Інтернет та соцмережі.) були ефективними.

Під час кількісного аналізу проекту «Створення центру вітражного мистецтва на базі ДНЗ «Львівське ВПХУ» для збереження та розвитку культурної спадщини українського вітражу» отримано такі результати:

Таблиця 1

Оцінювання підготовчого етапу проекту – К₁

Показники (P _i)	Оцінка	Бали
Проведення круглого столу для обговорення ключових питань реалізації проекту	задовольняє нормі на 100%	1,00
Розробка програми заходів	задовольняє нормі на 100%	1,00
Розробка та затвердження програми допрофесійної підготовки, складання тематичного плану проведення навчально-практичних занять	задовольняє нормі на 100%	1,00
Відбір слухачів для поширення досвіду підготовки спеціалістів вітражного ремесла	задовольняє нормі вище, ніж на 50%	0,75
Середнє		0,94

Висновок: підготовчий етап відповідає нормі і набирає 0,94 бали.

Таблиця 2

Оцінювання інформаційної кампанії проекту - К₂

Показники (P _i)	Оцінка	Бали
Поширення інформації про проект (ЗМІ, інтернет ресурси)	Задовольняє нормі вище, ніж на 50%	0,75
Розробка та виготовлення банерів, рекламних проспектів програми, листівок	Задовольняє нормі на 100%	1,00
Розповсюдження рекламних проспектів програми	Задовольняє нормі на 100%	1,00
Розробка дизайну сайту «Центр вітражного мистецтва»	Задовольняє нормі на 100%	1,00
Середнє		0,94

Висновок: інформаційна кампанія відповідає нормі і набирає 0,94 бали.

Таблиця 3

Оцінювання презентації проекту – К₃

Показники (P _i)	Оцінка	Бали
Проведення теоретично-практичної конференції «Культурна спадщина вітражного мистецтва Західної України»	задовольняє нормі на 100%	1,00
Виставка творчих вітражних виробів (допрофесійна підготовка учнів)	задовольняє нормі на 100%	1,00
Фахове обговорення та аналіз проекту	задовольняє нормі на 100%	1,00
Середнє		1,00

Висновок: презентація відповідає нормі з відмінним виконанням і набирає 1,00 бал.

Таблиця 4

Оцінювання навчально-практичних заходів – К₄

Показники (P _i)	Оцінка	Бали
Проведення майстер-класу на тему «Розпис та холодна обробка скла»	задовольняє нормі на 100%	1
Допрофесійне навчання віражної справи	задовольняє нормі на 100%	1
Середнє		1,00

Висновок: навчально-практичні заходи відповідають нормі з відмінним виконанням і набирають 1,00 бал.

Комплексна кількісна оцінка якості виконання проекту виражає середньозважену арифметичну залежність такого вигляду:

$$K_{np} = M_1K_1 + M_2K_2 + M_3K_3 + M_4K_4$$

$$K_{np} = 0,25*0,94 + 0,25*0,94 + 0,25*1,00 + 0,25*1,00 = 0,97$$

Комплексна кількісна оцінка якості виконання проекту 0,97, що відповідає високому рівню.

Висновки. На основі інтерпретованих даних вироблення рекомендацій для вдосконалення проекту.

- розширити контингент навчання віражної справи: учні 7 - 10 класів, студенти ЗВО та дорослі слухачі
- рекомендовано збільшити кількість груп, та диференціювати за віком.
- рекомендовано укладання угод на поширення інформації не лише на регіональному, а й на загальноукраїнському рівні;
- рекомендовано збільшення тиражу матеріалів з освітньої програми та всеукраїнська бібліотечна розсилка.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці методичних рекомендацій щодо внутрішнього моніторингу освітніх проектів.

Список використаних джерел

1. *Адаптивне управління: сутність, характеристика, моніторингові системи: Кол. Монографія / за аг. редакцією Г. В. Єльнікової. Чернівці: Технодрук, 2010. 572 с.*
2. *Взаємодія суб'єктів управління професійно-технічною освітою: теорія і практика: Монографія. К.: Педагогічна думка, 2012. 304 с.*
3. *Якимович Т. Розробка критеріїв та показників оцінювання творчих робіт у контексті сучасних методологічних підходів. Педагогічні інновації у фаховій освіті: збірник наукових праць Вип.1 (7). Ужгород: УжНУ, 2016. С.201-206*
4. *Якимович Т.Д. Критерії оцінювання творчих робіт: методичні рекомендації. Львів : Сполом, 2017. 48 с.*

УДК 37.064.1

Гузинець Олеся

*головний спеціаліст відділу організаційної та інформаційної роботи
апарату Мукачівської районної державної адміністрації
Мукачево, Україна*

РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ДУХОВНО-РЕЛІГІЙНОЇ ВИХОВАНOSTІ МОЛОДІ

Метою статті є обґрунтування характеристик духовно-релігійного виховання та визначення рівня духовно-релігійної вихованості молоді на основі експериментального дослідження її показників. Проаналізовано сутність духовного виховання, як процесу становлення системи духовних цінностей особистості. Духовно-релігійне виховання розглядається як процес розвитку і саморозвитку особистості через залучення та інтеріоризацію християнських цінностей, високих моральних ідеалів та втілення зразків високоморальної поведінки у досвіді індивіда. Показано, що результатом духовно-релігійного виховання є духовно-релігійна вихованість особистості. Експериментально досліджено рівень духовно-релігійної вихованості, показниками якої є: наявність віри (цінності), відвідування релігійних закладів (поведінка), читання релігійної літератури (знання) та ін.

Ключові слова: *духовно-релігійне виховання, духовно-релігійні цінності, релігійна свідомість, релігійний світогляд, експеримент.*